

บทที่ 8

พัฒนาการทางจริยธรรม

โครงร่างเนื้อหา

1. ความหมายของจริยธรรม
2. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมสูง - ต่ำ
3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก สำหรับเด็ก มี 2 ระดับ 3 ชั้น ดังนี้
 - ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี) มี 2 ชั้น
 - ชั้น 1 ยึดหลักการหลบหนีการลงโทษ (2 - 7 ปี)
 - ชั้น 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ (7 - 10 ปี)
 - ระดับตามกฎเกณฑ์และประเพณีนิยม (10 - 16 ปี)
 - ชั้น 3 ยึดหลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 12 ปี)

สาระสำคัญ

1. จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีตามกฎเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติในสังคม (โคลเบอร์ก จึงพิจารณาว่าคนมีจริยธรรมจากการให้เหตุผลต่อสถานการณ์ขัดแย้งที่สร้างขึ้น)
2. ผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่แสดงพฤติกรรมของลักษณะที่พึงปรารถนาบ่อยครั้งมากกว่าลักษณะที่ไม่พึงปรารถนาตามบรรทัดฐานของสังคมที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้อง
3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก สำหรับเด็ก มี 3 ชั้น คือ
 - 3.1 ชั้นยึดหลักการหลบหนีการลงโทษ (2 - 7 ปี)
 - 3.2 ชั้นยึดหลักการแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ (7 - 10 ปี)
 - 3.3 ชั้นหลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 12 ปี)

จุดประสงค์ของการเรียนรู้

เมื่อศึกษาบทเรียนนี้จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายของจริยธรรมได้
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของบุคคลที่มีจริยธรรมสูงกับต่ำได้
3. อธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กได้อย่างน้อย 3 ชั้น

พัฒนาการเกี่ยวกับเจตคติ การโต้แย้ง และการกระทำทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตลอดชีวิต จากวัยเตาะแตะที่แสดงการกอบโกยเอาของเล่นมาเป็น “ของฉัน” (สถานภาพเบื้องต้นในเรื่องสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินของแต่ละบุคคล) ไปสู่การค้นหาเกี่ยวกับความตั้งใจที่ปรับปรุงของผู้ใหญ่ที่มีอาวุโส (ข้อความซับซ้อนในเรื่องสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินของแต่ละบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสมดุล ที่ยากจะเข้าใจในเรื่องความปรารถนาของแต่ละบุคคล ค่านิยมของครอบครัวและชุมชนและบางทีแม้แต่ความศรัทธาต่อศาสนา) การเจริญเติบโตอย่างมีนัยสำคัญที่สำคัญประการแรกในกระบวนการนี้บังเกิดขึ้นในระหว่างหลายปีในโรงเรียน สำหรับเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่ปรากฏชัดเจนขึ้นเสนอเวทีทดลองฝีมือแบบใหม่ให้แก่เด็กเพื่อเรียนรู้ในเรื่อง ค่านิยมทางจริยธรรม ในวิถีทางเกี่ยวกับ “การให้ และการรับ” ซึ่งเกี่ยวข้องกันกับเด็กคนอื่นอย่างอิสระ

ในทางตรงกันข้ามเพื่อเรียนรู้ในเรื่องการทำตามกฎข้อบังคับของผู้ที่มีอำนาจในความสัมพันธ์ของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน หรือในห้องเรียน เมื่อเด็กอยู่ในความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน (Peer relationships) เด็กต้องเรียนรู้ในเรื่องการเจรจาต่อรอง ความประนีประนอม และการตัดสินใจที่ยุติธรรม (ในฐานะที่ “มันไม่ยุติธรรม”) สำหรับคนอื่น ๆ ที่อำนาจเท่าเทียมกัน

ประการที่สอง ทักษะทางการรู้คิดที่ขยายมากขึ้นในวัยเด็กตอนกลาง (ซึ่งเด็กวัยนี้มีความคิดที่เป็นตรรกวิทยา มีเหตุผล และเป็นปรนัยมากขึ้น) ทำให้การจับประเด็นทางจริยธรรมของเด็กก้าวหน้าขึ้นด้วย โดยเปลี่ยนจากจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนที่เกี่ยวข้องกับตนเองเป็นส่วนใหญ่และเน้นในเรื่องผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก ชีวิตในวัยเรียนจำนวนหลายปีทำให้ความรู้สึกเกี่ยวกับถูกหรือผิด ซึ่งยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่เปลี่ยนไปเป็นการตระหนักรู้เกี่ยวกับความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับความ

สมดุขของการให้เหตุผลกับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาก่อน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์
ของทุกคน ในที่สุดการตระหนักรู้เกี่ยวกับโลกที่ขยายไกลขอบเขตของครอบครัว เพื่อนบ้าน
และประเทศ เด็กวัยเรียนจึงเริ่มมีความคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของทั่วโลก เช่น
สงคราม ความหวือโฮย การทำลายระบบนิเวศน์ เป็นต้น

ดังนั้น นักจิตวิทยาหลายท่านจึงพยายามศึกษาและวิจัยในเรื่องพัฒนาการเกี่ยวกับ
ค่านิยมและพฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็ก ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าทฤษฎี
พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กสามารถอธิบายให้เห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง
จริยธรรมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีหนึ่งเพื่อให้เกิดความเข้าใจพัฒนาการทาง
จริยธรรมของเด็กอย่างชัดเจน จึงอธิบายเนื้อหาสาระโดยเรียงลำดับดังนี้

ความหมายของจริยธรรม

“จริยธรรม (Moral)” มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “mores” แปลตามพจนานุกรมว่า
ท่าทาง ขนบธรรมเนียม วิธีทางของชาวบ้าน

โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ในปี ค.ศ. 1963 และ ค.ศ. 1981 ได้ศึกษาพัฒนาการ
เกี่ยวกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมของเด็ก โดยประยุกต์แนวคิดจากทฤษฎีและวิจัยของเพีย
เจท์มาเป็นรากฐานในการทำวิจัยด้วยความเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดคู่ขนานกับ
พัฒนาการทางการรู้คิด ตัวอย่างเช่น เด็กก่อนวัยเรียนไม่มีความสามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรม
ได้ เด็กจึงให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ในรูปของการกระทำที่พิเศษ
เช่น “เชื่อฟังแม่” หรือ “การช่วยเหลือผู้อื่น” เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 8 ปีหรือ 9 ปี มโนทัศน์
ของจริยธรรมในวัยเด็กจะกลายเป็นการสรุปความเหมือน (Generalization) ตัวอย่างเช่น เด็ก
ทุกคนตระหนักว่า “การขโมยเป็นสิ่งผิด” เด็กจึงไม่ขโมยสิ่งของต่าง ๆ

ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น
เพียเจท์ (1965) ได้เสนอแนะขั้นตอนของพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 2 ชั้น คือ **ชั้นยึดคำสั่ง**
หมายถึง เด็กจะแสดงพฤติกรรมตามกฎเกณฑ์และคำสั่งของพ่อแม่หรือผู้ที่มีอำนาจในทุกเรื่อง
และทุกสถานการณ์ บุคคลส่วนใหญ่จึงถือเป็นเวลาที่เหมาะสมในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึง
ปรารถนาให้แก่เด็ก เพื่อจะดำรงรักษาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีต่อไป และประเทศชาติจะได้
ดำรงอยู่ต่อไป ซึ่งมีสำนวนที่สนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น “วินัยเริ่มจากบ้าน” “ไม้อ่อนดัดง่าย” เป็นต้น

และขั้นยึดหลักแห่งตน หมายถึง เด็กจะแสดงพฤติกรรมในลักษณะของความร่วมมือตามกฎเกณฑ์ที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงเห็นชอบร่วมกัน หรือการตัดสินใจว่าพฤติกรรมถูกหรือผิดโดยพิจารณาจากเจตนาของการกระทำในขณะนั้น เช่น เพื่อนถือแก้วน้ำมาให้อาจารย์ดื่ม แต่เกิดทำแก้วน้ำแตกแตก ถ้าเพื่อนมีเจตนาทำตกเพราะโกรธที่อาจารย์ใช้ให้ไปยกมา เด็กจะตัดสินใจเพื่อนกระทำผิด แต่ถ้าเด็กทำตกเพราะสะดุดทำตัวเอง เด็กจะตัดสินใจเพื่อนไม่มีความผิด เป็นต้น

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการ เช่น พวกพฤติกรรมนิยม มีความเชื่อว่า “มนุษย์ทุกคนไผ่ดีทั้งนั้น” แสดงว่าเด็กทุกคนมีจริยธรรมตั้งแต่เกิด ส่วนการเพิ่มเติมให้เด็กมีจริยธรรมที่สูงขึ้นสามารถกระทำได้โดยวิธีการให้ความรู้ การฝึกฝนเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมหรือเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เด็ก และกระทำซ้ำๆ จนกลายเป็นนิสัย (เช่น การรณรงค์ให้พ่อแม่หรืออาจารย์ชักชวนเด็กให้เข้าวัดฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือทำกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นในเทศกาลต่างๆ)

การสร้างสถานการณ์เพื่อปรับพฤติกรรมที่ดีให้แก่เด็ก เป็นต้น ดังนั้นเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น มโนทัศน์โดยทั่วๆ ไปของจริยธรรมจะได้รับการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเด็กจะจดจำความรู้เบื้องต้นที่ง่าย ๆ จากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในสถานการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน และเด็กจะเกิดจริยธรรมที่ประทับใจจากสถานการณ์ที่พิเศษๆ เช่น เด็กไทยที่มีประสบการณ์มหาอุทกภัยในกรุงเทพฯ จะมีน้ำใจหรือจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น เพราะได้รับข้อมูลข่าวสารจากการดูและฟังจากโทรทัศน์ และเพลงต่างๆ วันอย่างน้อยตลอดเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เช่น เพลงที่มีเนื้อหว่า “น้ำท่วมยิ่งมากเท่าไร น้ำใจไทยยิ่งมากเท่านั้น” ในระหว่างนั้นก็เห็นภาพและ/ หรือร่วมกิจกรรมด้วยการออกกำลังกาย “บรรจุอาหารและสิ่งของในถุงยังชีพ” หรือ “ปั้น EM ball เพื่อนำไปใส่ในน้ำเน่าที่ท่วมขัง” เป็นต้น

จากตัวอย่างเหล่านี้ทำให้เกิด “ค่านิยมทางจริยธรรม” แบบใหม่ที่สะท้อนค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและไม่คงที่ เด็กซึ่งมีการวางรูปแบบของจริยธรรมที่ดีหรือไม่ดีมาก่อน เมื่อได้รับแรงกดดันทางสังคมเด็กอาจจะมึทิศทางของจริยธรรมเปลี่ยนจากระดับเริ่มมีจริยธรรมไปสู่ระดับมีจริยธรรมตามกฎหมายและประเพณีนิยม (ขึ้นอยู่กับพ่อแม่หรือผู้ที่มิอำนาจจะส่งเสริมสนับสนุนค่านิยมทางจริยธรรมมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเด็กส่วนใหญ่ต้อง

พึงพาอาศัยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตอยู่หรือเพื่อได้รับโอกาสในการแสดงศักยภาพ
เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆ)

1. ความหมายของจริยธรรม

ในปัจจุบันหมายความว่าของ "จริยธรรม" มีหลายความหมาย ในที่นี้จะใช้ความหมาย
จริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ดังนี้

**"จริยธรรม เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีตามกฎหมายเกณฑ์และมาตรฐานของ
ความประพฤติในสังคม** โดยบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมของตนเอง และสังคม
จะตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด" ส่วนศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 :
113) ให้คำจำกัดความ **จริยธรรม** (เดิมเรียกว่า คุณธรรมหรือค่านิยม) หมายถึง **ระบบการทำ
ความดี ละเว้นความชั่ว** โดยระบบ หมายถึง สาเหตุที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำ และผล
ของการกระทำหรือไม่กระทำ ตลอดจนกระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้

นอกจากนี้นักจิตวิทยาหลายท่านศึกษาพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมากหรือน้อยแปรผันตามระดับการพัฒนารูคิดของบุคคลนั้น นั่นคือบุคคลที่ฉลาดจะมีการตัดสินใจเลือกเหตุผลสำหรับการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าบุคคลที่มีระดับการรู้คิดต่ำ และในการตัดสินใจว่าบุคคลมีจริยธรรมสูงหรือต่ำถูกกำหนดด้วย**เกณฑ์มาตรฐานของสังคมแต่ละแห่ง**ที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ เช่น คนบางเผ่าในทวีปแอฟริกาได้ยังมีพฤติกรรมกินคนเป็นอาหาร และถูกตัดสินว่าถูกต้องในชนเผ่านั้น ในทางกลับกันในประเทศไทย การที่บุคคลฆ่าผู้อื่นตายจะถูกตัดสินว่ากระทำผิดและถูกลงโทษตามกฎหมายไทย และถ้านำเนื้อคนมากินสังคมจะตัดสินว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมผิดปกติทันที

2. เกณฑ์การตัดสินว่าบุคคลมีจริยธรรมสูง - ต่ำ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และจรรยา สุวรรณทัต (2524) ได้เสนอแนะว่า พฤติกรรมที่จะแสดงว่าบุคคลมีจริยธรรมสูงหรือต่ำ สามารถตัดสินได้จาก 2 ประการ ต่อไปนี้

1) **ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม** หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้ที่แสดงพฤติกรรมส่วนใหญ่จะเกิดความพึงพอใจในตนเองว่าได้กระทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การลุกให้คนชรา เด็ก และสตรีนั่งในรถโดยสารประจำทาง การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ที่เคราะห์ร้ายจากภัยธรรมชาติหรือการสงคราม เป็นต้น

2) ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้ที่แสดงพฤติกรรมนั้นส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สบายใจ เช่น ลูกอกตัญญูทำร้ายร่างกายพ่อแม่ การหยีบของของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต การทุจริต เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะของพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย

ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์กทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่ โดยสร้างเรื่องสมมติขึ้นมาหลายๆ เรื่องและในแต่ละเรื่องจะมีสถานการณ์ของความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ไม่ชอบทั้งสองสิ่ง (Avoidance - Avoidance Conflicts) คือสิทธิในทรัพย์สินสมบัติและความต้องการของมนุษย์ กับค่านิยมในชีวิตมนุษย์ (Property rights and human need, and the value of human life) เพื่อตรวจสอบว่าเด็กมีความคิดและให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ไม่ชอบทั้งสองสิ่ง (หรือเรื่องราวแบบหนีเสือปะจระเข้ = Dilemmas) ที่เด็กรับรู้ได้อย่างไร เรื่องหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากของโคลเบอร์กคือ "ไฮซ์ (Heinz) เป็นคนจน และมีภรรยาที่กำลังจะตายเพราะโรคมะเร็ง ในท้องถิ่นนี้มีเภสัชกรคนหนึ่งผลิตยารักษาโรคมะเร็งให้หายได้ แต่ค่ายานี้ราคา 1,000 ดอลลาร์ ไฮซ์ไม่มีเงินมากขนาดนั้นจึงพยายามไปยืมเงินจากคนอื่น ๆ แต่ก็รวบรวมได้เพียง 500 ดอลลาร์ ไฮซ์บอกเภสัชกรคนนั้นว่า ภรรยาของไฮซ์กำลังจะตายและขอร้องให้เภสัชกรอนุญาตให้ไฮซ์ในราคาที่ถูกกว่านี้ หรืออนุญาตให้ไฮซ์มาจ่ายเงินค่ายาส่วนที่ไม่ครบในภายหลัง แต่เภสัชกรตอบว่า "ไม่ได้" ไฮซ์หมดหวังและพังประตูเข้าไปในร้านขายยา เพื่อขโมยยาไปให้ภรรยา คำถามว่า ไฮซ์ (สามี) ควรทำเช่นนี้ไหม? เพราะอะไร?

จากการวิเคราะห์ลักษณะคำตอบที่ได้รับจากเนื้อเรื่องของความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ไม่ชอบ 2 สิ่งทางจริยธรรมหลายๆ เรื่องในปี ค.ศ. 1955 โคลเบอร์กได้ทำการวิจัยระยะยาวโดยใช้กลุ่มวัยรุ่นชายชาวอเมริกันอายุ 10 - 16 ปี (หนุ่มสาว) และในระยะต่อมาได้ศึกษาสำรวจพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กชายในวัฒนธรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีก 5 แห่งคือ เกาะบริเตนใหญ่ แคนาดา ใต้หวัน แม็กซิโก และตุรกีด้วยการวิจัยข้ามวัฒนธรรม ผลปรากฏว่าคำตอบของเด็กชายทั้งหลายแสดงวิถีทางพัฒนาการเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยสะท้อนให้เห็น

เนื้อหาสาระของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในความคิดเกี่ยวกับค่านิยมออกเป็น 6 ประการ ดังนั้น โคลเบอร์ (1958 และ 1963) จึงนำเอาค่านิยมหรือเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 มาเรียงเข้าสู่ โครงสร้างทางจริยธรรม หรือขั้นต่างๆ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

สาระสำคัญของทฤษฎีโคลเบอร์ก มีดังนี้

1. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือก ที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นดัชนีบ่งชี้พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล) โดยทางอ้อม
2. การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลในแต่ละขั้นของพัฒนาการจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับการรู้คิดของบุคคลนั้น
3. พัฒนาการทางจริยธรรม ถูกกำหนดเป็นระดับและขั้นตอนที่เป็นสากล
ขั้นต่าง ๆ ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ตามแนวคิดของโคลเบอร์ก ได้แสดงให้เห็นว่า การให้เหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลมี 3 ระดับ ดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 สรุปขั้นต่าง ๆ ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ระดับของจริยธรรม	ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ก. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี) (ผลของการกระทำ)	ขั้น 1 ยึดหลักการหลบหลีกการลงโทษ (2 - 7 ปี) ขั้น 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ (7 - 10 ปี)
ข. ระดับตามเกณฑ์ และประเพณี นิยม (10 - 16 ปี) (สถาบัน)	ขั้น 3 ยึดหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 12 ปี) ขั้น 4 ยึดหลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม เคารพ กฎหมาย (13 - 16 ปี)
ค. ระดับมีจริยธรรมของตนเอง (16 ปี - ผู้ใหญ่) (สิ่งใดสำคัญมากกว่า)	ขั้น 5 ยึดหลักการควบคุมตนเองโดยทำตามสัญญา (16 - ผู้ใหญ่) ขั้น 6 ยึดหลักการอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)

(ดัดแปลงมาจาก : รายงานการวิจัยสถานภาพการวิจัย สาขาจิตวิทยาในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2535 ของจรรยา สุวรรณทัตและคณะ, 2538 : 26 - 27)

หมายเหตุ : พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กจะมีเพียง 3 ชั้นแรกเป็นส่วนใหญ่

จากชั้นต่างๆ ของโคลเบอร์ก แสดงให้เห็นว่า ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมว่ามี 3 ระดับ คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ ระดับตามกฎเกณฑ์ และระดับมีจริยธรรมของตนเองโดยแต่ละระดับรวมเอาแนวโน้มของค่านิยม 2 ประการเข้าไว้ด้วยกันและเรียงเหตุผลประเภทที่ผู้ตอบอายุ 10 ปีใช้ตอบมากที่สุดเป็นชั้นที่ 1 ไปจนถึงชั้นที่ 6 ซึ่งผู้ตอบมีอายุ 16 ปีใช้ตอบมากกว่าผู้ตอบอายุต่ำกว่านี้มักใช้ตอบโดยกำหนดให้ชั้นนี้เป็นชั้นสูงที่สุด

โคลเบอร์กอธิบายเพิ่มเติมว่า บุคคลจะเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าเกี่ยวกับความคิดทางจริยธรรมโดยผ่านตลอดระดับที่ตรงกัน ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างทางจริยธรรมว่าเป็นสากลและระดับของพัฒนาการนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยไม่มีการเกิดแบบกระโดดข้ามชั้นอย่างเด็ดขาด เช่น การให้เหตุผลทางจริยธรรมในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (ชั้น 1 และชั้น 2) จะต้องเกิดขึ้นก่อนการให้เหตุผลทางจริยธรรมในระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (ชั้น 3 และชั้น 4) เสมอ หรือผู้ใหญ่ที่มีความคิดอยู่ในชั้นที่ 5 จะต้องผ่านชั้นที่ 4 ก่อนเสมอ นอกจากนี้เด็กอาจจะมีการแปรผันเกี่ยวกับอัตราความก้าวหน้าของพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกันคือเร็วหรือช้า ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าของสิ่งแวดล้อมทางสังคม และ ณ จุดใดจุดหนึ่งของชีวิต บุคคลจะมีการพัฒนาทางจริยธรรมจากชั้นหนึ่งไปยังอีกชั้นหนึ่ง และอาจจะมีความก้าวหน้าหนึ่งชั้นก็ได้ในเวลาเดียวกัน แต่การเปลี่ยนแปลงจากชั้นหนึ่งไปยังอีกชั้นหนึ่งมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โคลเบอร์กยังมีความเชื่ออีกว่าชั้นทางจริยธรรมสามารถแสดงให้เห็นชุดของการรู้คิดที่เพิ่มขึ้นอย่างเพียงพอเกี่ยวกับโลกทางกายภาพและสังคมที่คงที่อย่างมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น บุคคลในชั้นที่ 6 จึงรับทราบวาทะกรรม บทบาท และข้อผูกมัด (ชั้น 3, 4 และ 5) ว่ามีอะไรบางอย่างที่สังคมต้องการให้บุคคลกระทำ ยิ่งกว่านั้น ในทุกๆ เรื่องของสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ไม่ชอบ 2 สิ่งนี้ การให้เหตุผลที่จัดว่าอยู่ชั้นสูงสุด (ชั้นที่ 6) เป็นชั้นที่บุคคลทุกคนชอบมากกว่าชั้นอื่นๆ แต่จากการวิจัยพบว่าบุคคลส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงชั้นที่ 4 เท่านั้น (ทั้งนี้อาจจะเพราะมนุษย์ยังมีกิเลสอยู่มาก หรือมีความรักตนเอง) เพื่อให้เข้าใจชั้นต่างๆ ทางจริยธรรมมากขึ้น จึงแบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

ก. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional level) หรือระดับเริ่มมีจริยธรรม

ระดับนี้ การตัดสินใจเลือกกระทำจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือตนกำหนดไว้ และบุคคลส่วนใหญ่จะคำนึงถึงผลของการกระทำ (หรือความสบายที่บุคคลเป็นเจ้าของ) ว่าจะเลือกทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง (โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น)

ขั้นที่ 1 ยึดหลักการหลบหลีกการลงโทษ (อายุ 2 - 7 ปี) เด็กมีแนวโน้มว่าจะเชื่อฟังหรือเคารพกฎเกณฑ์ เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษทางกายจากบุคคลที่มีอำนาจ เช่น เด็กไม่รับของจากคนแปลกหน้าเพราะหลีกเลี่ยงการถูกแม่ตี หรือยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะท่านมีอำนาจทางกายเหนือกว่าเด็ก

ขั้นที่ 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7 - 10 ปี) เด็กเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเองหรือบุคคลที่ใกล้ชิด (เช่น พ่อแม่) ตัวอย่างเช่น บุคคลบุกให้หญิงมีครรภ์นั่งในรถเมล์เพราะสุขใจที่ได้ทำเช่นนั้น หรือเด็กสมัครแข่งขันเกมสกีโซว์เพื่อล่ารางวัลในบางกรณี การลักขโมยอาหารจะถือว่าเป็นสิ่งที่ “ถูก” ทางจริยธรรมสำหรับเด็กยากจน เพราะพ่อแม่กำลังหิวโหยและอาหารจะทำให้ตนเองและพ่อแม่มีความสุข (ซึ่งการลักขโมยเป็นสิ่งที่ผิดตามมาตรฐานของสังคม) มีพยานหลักฐานบางอย่างแสดงว่าเด็กเริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ เช่น เขาให้ขนมฉัน ฉันต้องให้ขนมแก่เขา เขาชวนฉันฉันก็ชวนเขา (การแลกเปลี่ยนเช่นนี้ไม่ได้เกิดจากการรักความยุติธรรม) ดังนั้น พัฒนาการในขั้นที่ 2 นี้จะเปลี่ยนไปสู่ระดับ ข. ซึ่งอยู่สูงกว่า

ข. ระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ และประเพณีนิยม (Conventional level)

ระดับนี้กระทำโดยแต่ละบุคคลพิจารณาถึงมาตรฐานทางสังคม และกฎหมายต่างๆ เพื่อค่านิยมทางจริยธรรมของสถาบันต่างๆ (เช่น ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ กฎหมาย หรือศาสนา) โดยมุ่งเน้นรักษาสถาบันทางสังคมให้คงอยู่ต่อไป เพราะฉะนั้นการกระทำที่จะถูกตัดสินว่าถูก คือการกระทำตามที่สังคมต้องการให้บุคคลกระทำ หรือทำตามระเบียบของสังคม

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10 - 13 ปี) การเป็นเด็กดี คือทำในสิ่งที่ผู้อื่นพอใจหรือยอมรับ และช่วยเหลือผู้อื่น เพราะบทบาทเหล่านี้สังคมเป็นผู้กำหนดว่าเป็นการกระทำที่ถูกและเพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น ๆ เช่น “เด็กดีคือเด็กที่มีวินัย ใฝ่ความรู้ คุณคุณธรรม นำประชาธิปไตย (คำขวัญในวันเด็กปี 2543) หรือ “รอบคอบ รู้คิด มีจิต

สาธารณะ” (คำขวัญวันเด็กปี 2553) หรือ “สามัคคี มีความรู้คู่ปัญญา คงรักษาความเป็นไทย ใส่ใจเทคโนโลยี (คำขวัญวันเด็กปี 2555) เด็กดีของพ่อ คือ ตั้งใจเรียนหนังสือให้ดี โตขึ้นจะได้มีงานทำเลี้ยงตัวเอง ดังนั้น การทำตามความคาดหวังในขั้นนี้จะไม่มียกโทษใดๆ

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคมเคารพกฎหมาย (อายุ 13 - 16 ปี)
หมายถึงกฎและคำสั่งของผู้ปกครองหรือสังคมที่ตั้งไว้อย่างแน่นอนและเป็นสิ่งที่เด็กต้องกระทำตามอย่างเป็นพิธีการมากกว่าการคำนึงถึงความพอใจส่วนตัว เช่น กฎหมายระเบียบของโรงเรียน ซึ่งมีบทกำหนดโทษ ถ้าไม่ทำตามกฎและคำสั่งเหล่านั้น ส่วนผลพลอยได้คือเป็นการช่วยรักษาสถาบันต่างๆ ให้คงมีอยู่ต่อไป เช่น การสูบบุหรี่บนรถเมล์ มีโทษปรับอย่างต่ำ 500 บาท การทุจริตในการสอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง คือ มีโทษปรับตกทุกกระบวนวิชาในภาคเรียนนั้นและห้ามลงทะเบียนเรียนอีก 2 ภาคเรียนถัดไป เป็นต้น ส่วนผลพลอยได้คือการช่วยรักษาสถาบันทางสังคมให้คงอยู่ต่อไป เมื่อบุคคลเริ่มพิจารณาเช่นนี้ ก็แสดงว่าบุคคลนั้นจะค่อยๆ พัฒนาไปสู่ขั้นมีจริยธรรมของตนเอง

ค. ระดับมีจริยธรรมของตนเอง (Postconventional level)

ระดับการตัดสินใจได้มาจากการนำเอาสถานการณ์ของความขัดแย้งมาพิจารณาดูที่ตรงโดยตรง แล้วตัดสินใจไปตามความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจจะไม่ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มพวกพ้อง (หรือเป็นความปรารถนาของแต่ละบุคคล)

ขั้นที่ 5 หลักการควบคุมตนเองโดยทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปี - ผู้ใหญ่)
การตัดสินใจคำนึงถึงกฎหรือความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิ์อันพึงมีพึงได้ของผู้อื่นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยความถูกต้องเป็นเรื่องราวของ “ค่านิยม” และ “ความคิดเห็น” ของส่วนตัวหรือสามารถควบคุมตนเองได้ เช่น การแต่งกายสุภาพเรียบร้อยในที่สาธารณะ (ทั้งๆ ที่มีเสรีภาพจะแต่งกายแบบใดก็ได้)

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (วัยผู้ใหญ่ตอนต้น) เป็นขั้นของการตัดสินใจกระทำตามจิตสำนึกและความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล โดยใช้ความรู้ที่เป็นสากลนอกเหนือกฎเกณฑ์ในสังคมของบุคคลนั้น และมีความยืดหยุ่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายที่ยิ่งใหญ่ ตัวอย่างบุคคลที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่ 6 นี้ เช่น มหาตมะ คานธี มาร์ติน ลูเธอร์คิง

บทสรุป

1. จริยธรรมคือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีตามกฎหมายเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติในสังคม
2. เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก 3 ชั้น คือ ยึดหลักการหลบหลีกการลงโทษ ยึดหลักการแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ และยึดหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ

คำถามท้ายบท

1. เราสามารถฝึกจริยธรรมให้แก่เด็กได้ตั้งแต่อายุเท่าใด
2. ถ้าต้องการให้ได้กวัยเรียนมีความรับผิดชอบในการรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน เราสามารถกระทำได้โดยวิธีใดบ้าง
3. จงอธิบายทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมาให้เข้าใจ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ